

Озадовський Олексій Михайлович

аспірант,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-441-5-30>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

В сучасних умовах повномасштабної агресії російської федерації, дії правового режиму воєнного стану та невідомих перспектив і масштабів подальшої післявоєнної відбудови, економіка України переживає найбільшу кризу з моменту відновлення державності у 1991 році. Це вимагає пошуку нестандартних підходів до поживлення економічної активності населення та залучення інвестиційного капіталу. Без останнього перспективи призупинення подальшого падіння та початок відновлення економічного потенціалу України є неможливі. Враховуючи форс мажорні обставини функціональної діяльності всіх суб'єктів господарювання на території нашої держави, виникає необхідність напрацювання нестандартних підходів та рішень для поживлення бізнес клімату і формування відповідного інвестиційного середовища. Одним з таких шляхів, ми бачимо активний розвиток практики лізингу.

Ця практика не є новою в історії розвитку економічної науки та була всебічно досліджена провідними науковцями не лише в Україні, а й за її межами. Її вивченню з різних сторін присвятили результати свого наукового пошуку такі вчені як: Адамс Дж.Н., Внукова М., Газман В.Д., Гехта Л.І., Головніна Л.А., Борисюк І.О., Грідіна Г., Кабатова О.В., Карп М.В., Лещенко М.І., Луців Б. Л., Прилуцький Л.Н., Сміт Дж. В., Уолтерс Дж., Чекмарьова Е.Н, Шабалін Е.М., Шпіттлер Х.Й.Н., Н.Ф Ментух, Михайлов А.М., Слободянюк О.В., Степанова І.В., В.І. Міщенко, О.О. Ляхова,

О.Б. Васильчишин, Т.І. Хомуляк та інші. Всі напрацьовані ними результати мають високу наукову цінність та є практично значимими. В той же час використання лізингу саме в умовах необхідності підтримки економіки країни де запроваджено дію правового режиму воєнного стану та необхідна подальша післявоєнна відбудова, викликає необхідність проведення додаткового наукового пошуку саме з урахуванням впливу окреслених специфічних умов на досліджувану сферу. Це і породжує актуальність нашого дослідження.

Першим проблемним аспектом у цій сфері нині є законодавча неврегульованість самої категорії лізинг. Вона мала офіційне трактування в Законі України «Про лізинг» від 16 грудня 1997 року № 723/97-ВР і визначалась як «підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів» [1]. Але даний документ втратив чинність і на сьогодні в Україні діє лиш Закон України «Про фінансовий лізинг» від 04.02.2021 № 1201-ІХ. Останній визначає виключно категорію фінансового лізингу який є лише одним із видів лізингової діяльності. Її внутрішній зміст ми розкривати не будемо оскільки це не відноситься до предмету нашого дослідження.

Констатувавши проблему відсутності нормативно закріпленого визначення змісту досліджуваної категорії, що ускладнює її сприйняття та трактування на практиці і може породжувати проблеми при вирішенні різного роду господарських спорів, перейдемо до аналізу інших проблемних аспектів які гальмують розвиток лізингу в Україні за сучасних умов.

Серед інших ключових проблемних аспектів які гальмують розвиток лізингу в Україні за сучасних умов, враховуючи узагальнення результатів наукового пошуку в цій сфері та аналіз

відповідної практики, ми вважаємо за доцільне акцентувати увагу на наступних:

1. На українському ринку переважно надаються послуги фінансового лізингу, оскільки багато вітчизняних підприємств характеризуються несприятливим станом матеріально-технічної бази. Тому саме цьому підприємства зацікавлені отримати майно у власність для подальшого використання. Оперативний лізинг в Україні пропонується здебільшого корпоративним клієнтам для задоволення потреб у володінні легковими автомобілями. Він не підлягає ліцензуванню та не має спеціалізованої звітності [2]. Це призводить до обмеження використання можливостей лізингу в господарській діяльності і, як наслідок, гальмує економічну активність населення і розвиток національної економіки сприяючи її подальшій рецесії.

2. Відсутність сформованої на загальнодержавному рівні державної політики розвитку лізингу та жорстка система оподаткування лізингових операцій [3]. Наслідком цього є низький рівень зацікавленості бізнесу у лізинговій діяльності оскільки вона потребує високих капіталовкладень, а перспективи отримання прибутку чи навіть просто покриття понесених затрат є доволі примарними оскільки відсутня державна підтримка. Фактично економічне середовище України не має чіткого розуміння перспектив розвитку цієї сфери і відповідного бачення держави, а високий рівень оподаткування створює додатковий бар'єр для входу в галузь.

3. Низький попит на товари вітчизняного виробництва та низький рівень платоспроможності споживачів [3]. Для розвитку лізингу ключовими є два суб'єкти, це надавачі і споживачі відповідної послуги. Враховуючи зниження загального рівня економічного благополуччя населення в умовах війни кількість потенційних споживачів лізингових послуг, без державної підтримки, є невисокою. Ситуація ускладнюється тим, що за таких умов, більшість споживачів віддають перевагу товарам які мають нижчу ціну, а вона, як показує практика, більше притаманна товарам

іноземного походження. Відповідно вітчизняні виробники відчують брак попиту і змушені скорочувати масштаби своєї функціональної діяльності.

4. Військовий стан та економічна нестабільність спричиняють зниження попиту на лізинг через обмеження доступу до фінансових ресурсів та зміни в споживчій поведінці. Крім того воєнні дії можуть призвести до руйнування майна та інфраструктури, що збільшує ризик втрати активів, який ускладнює умови для лізингу [4]. Тут стримуючим фактором розвитку лізингу, є уже вищезгадане зuboжіння населення та зниження рівня його економічної активності, а також відсутність гарантій збереження майна, що має наслідком відтік інвестицій з цього сектору.

5. Наявність значних системних кредитних ризиків, що стримують можливості ефективного функціонування сектора. Ці ризики означають зростання ймовірності підвищення найближчим часом рівня проблемної заборгованості за лізинговими угодами, що може спричинити значний тиск на капіталізацію цього сектору. Через це більшість лідируючих лізингових компаній як у сегменті великого бізнесу, так і в сегменті роздрібного лізингу прогножуючи таку тенденцію, не прагнуть нарощувати портфель у поточних умовах [5].

6. При використанні лізингу можуть мати місце наступні прогалини орендар втрачає з огляду на збільшення залишкової вартості обладнання під впливом інфляційного чинника. При цьому при технологічному розвитку продукт виявляється не відповідним сучасності, проте орендні платежі при фінансовому лізингу мають продовжуватися до закінчення договору. Також лізингові операції зазвичай характеризуються складною організацією. До того ж витрати на лізинг вищі, ніж на кредит, тому що ризик зносу обладнання лежить на лізингодавцеві [6].

Окрім наведених вище, на нашу думку, до проблемних аспектів розвитку лізингу на теренах України в умовах сьогодення необхідно додати такі:

– відсутність належної поінформованості населення про можливості використання лізингу для реалізації власних економічних ініціатив, що призводить до пошуку економічно активними суб'єктами інших альтернатив організації господарської діяльності;

– відтік, у зв'язку з агресією російської федерації, великої частини економічно активного населення за межі України і як наслідок значне скорочення потенційного кола споживачів послуг з лізингу.

Резюмуючи вкладене, можемо констатувати, що лізинг є одним з ключових елементів забезпечення ремісії національної економіки в умовах дії правового режиму воєнного стану та перспектив повоєнної відбудови. В той же час активному розвитку лізингу на теренах України нині перешкоджає ряд об'єктивних причин які є взаємопов'язаними між собою і для зниження рівня негативного впливу яких та забезпечення розвитку лізингу нашій країні, необхідне втручання з боку держави. Усунення окреслених проблемних аспектів забезпечить активний розвиток лізингу в Україні, що стане одним з ключових елементів відродження вітчизняної економіки в сучасних умовах.

Література:

1. Закон України «Про лізинг» від 16 грудня 1997 року № 723/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Місюра К.Р. Сучасний стан та проблеми розвитку лізингу в Україні. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/12933/1/Aktualni%20problemi%20ta%20perspektivi%20rozvitku%20Ukrayini_2022_132-133.pdf

3. Разумова Г.В., Оскома О.В., Волошук В.В. Лізингова діяльність: проблеми та перспективи розвитку. *Бізнесінформ*. 2021. № 7. URL: https://mail.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-7_0-pages-202_207.pdf

4. Коровіна Н.В., Юр'єва Г.О. Можливості розвитку ринку фінансового лізингу в Україні. *Економічний вісник НТУУ "Київський політехнічний інститут"*. 2024. № 29. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/309219/300749>

5. Гриненко Ю.В., Польова О.Л. Лізингові послуги банків та проблеми їх розвитку в Україні. URL: <http://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/32115.pdf>.

6. Андрос С.В. Лізинг як ефективний фінансовий інструмент розвитку суб'єктів аграрного бізнесу. *ECONOMICS: time realities*. 2024. № 4 (74). URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No4/111.pdf>